

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije na slovesnosti ob 80. obletnici
osvoboditve italijanskega fašističnega koncentracijskega taborišča Kampor na
Rabu ter osvoboditve otoka Rab**

Rab, 9. 9. 2023 ob 16.00

VELJA GOVORJENA BESEDA.

*Spoštovani predsednik Republike Hrvaške, gospod Zoran Milanović in spoštovana
gospa Sanja Musić Milanović,
spoštovani župan občine Rab, gospod Nikola Grgurić,
spoštovani predsedniki borčevskih organizacij Slovenije, Hrvaške in Italije - gospod
Marijan Križman, gospod Franjo Habulin in gospod Gianfranco Pagliarulo,
cenjene predstavnice in predstavniki slovenskih ter hrvaških vladnih organov,
ministrstev in služb za kulturno dediščino, vojne veterane in vojaško dediščino,
drage obiskovalke in obiskovalci,
vsi zbrani.*

Čutim posebno čast in globoko spoštovanje, da lahko delim svoje misli na slovesnosti v počastitev 80. obletnice osvoboditve italijanskega koncentracijskega taborišča Kampor ter osvoboditve otoka Rab. To mesto bivanja, trpljenja in tudi zadnjega počitka mnogih od 15.000 svobodno mislečih ljudi, nam mora biti v večni opomin o nesprejemljivosti vojnih grozot in fašističnega nasilja. Človeško življenje, življenje čisto vsakega posameznika, brez izjeme, je in mora vedno ostati spoštovano in neprecenljivo! To je civilizacijska norma in vrednota našega obstoja ter sobivanja, ki je ne smemo nikoli izgubiti. K tem prizadevanjem moramo stremeti vsi - vsak posameznik, vsi politiki in družba kot celota. Če kdaj izgubimo to zlahtno nit človeškega povezovanja, razuma in sobivanja, bo to konec človeštva in človečnosti in konec sveta, kot ga poznamo. Ne pozabimo - zgodovina nas je že večkrat naučila, da kaj takega res ne smemo nikoli več dopustiti! A zato je potrebna zrelost nas vseh in sprotno opozarjanje na grozljive zdrse v smer nespoštovanja sočloveka, ki jih tudi dandanes nedostojno kažejo, še vedno verjamem, redki, a glasni posamezniki in skrajne politične stranke... povsod po svetu, tudi v Evropi.

Vsi interniranci – večinoma Slovenci, Hrvati in Judje - možje, ženske in otroci, ki so tu preživljali peklenske muke ali našli svoj večni počitek, so imeli svoje sanje, želje, ponos, ljubezen do doma, družine in naroda. Fašistična ideologija je skušala, s ciljem raznarodovalne politike in razčlovečenja, vse to poteptati. Vendar pa nevzdržne razmere, lakota, mraz in vročina ter nasilje niso strli duha teh ljudi, ki se jih ponižno spominjamo. Skupaj so vztrajali in se zoperstavljali terorju zaradi ljubezni do družine, jezika, svobode in domovine. V krutih okoliščinah so se, ne glede na spol, jezik, vero ali narodnost, povezali ter se na koncu, skupaj z lokalnimi prebivalci, znebili okupatorja. Zato je njihov boj tako zelo pomemben pokazatelj širšega boja proti zlu ter pokazatelj enotnosti in sožitja med narodi.

V tistih temnih časih smo se zavezniški narodi z roko v roki borili za svoj obstoj in za možnost svobodnega odločanja o svoji usodi na svojem koščku sveta. Žal pa lahko v Evropi, 80 let za tem, ponovno vidimo, da miroljubnost, sožitje, dostojanstvo, vladavina prava in človekove pravice niso samoumevni. Zato je še toliko bolj pomembno, da na mednarodni ravni ohranjamo in krepimo sodelovanje med narodi, da se v mednarodnih forumih in organizacijah izmenjujejo mnenja ter usklajujejo pogledi držav, ob upoštevanju mednarodnega prava in načel mirnega reševanja sporov. V preteklosti že videna težnja po povečevanju zgolj enega naroda znotraj posamezne države in posledično večvrednostnega kompleksa v odnosu z drugimi državami lahko, v kombinaciji s slabimi družbenimi razmerami, predstavlja katastrofo za demokratično ureditev, mir in stabilnost v svetu.

Spoštovani,

za našo prihodnost je zelo pomembno, da ne pozabimo na trpljenje naših prednikov, predvsem pa na zgodovinska dejstva in pričevanja o preteklih dogodkih ter okrutnih dejanjih fašizma in nacizma. S svojo zgodovino - slavno ali neslavno - se moramo soočiti vsi. Spremeniti je ne moremo. Slavne dni in velike ljudi lahko proslavljamo, neslavna dejanja in zločine proti človečnosti moramo obžalovati in jih obsojati z dneva v dan, da jih nikoli ne pozabimo. Predvsem pa se moramo iz zgodovine učiti, da bomo vse, kar je bilo dobrega, lahko nadgradili, in vse, kar smo drug drugemu slabega storili, nikoli več ponovili. Naučiti se moramo tudi odpuščati. Le tako bomo lahko skupaj sooblikovali prihodnost v sožitju in blaginji. Zanikanje zgodovine nas od tega odmika. Težko, ampak res težko sprejemem, da to nekateri želijo, še več, da želijo in delajo strahovito škodo sočloveku brez sramu.

Zato je naša dolžnost, da pozitivne vrednote prenašamo na mlade. Prihodnje generacije bodo lahko gradile pravičen in razvojno naravnani svet le, če se bodo zavedale tudi preteklih napak, temnih plati in zablod človeštva. Čas nikakor ne sme zabrisati pretresljivih izpovedi preživelih o ponižanju, nedolžnih žrtvah v množičnih grobiščih in o razsežnostih okrutnega ravnanja zavojevalcev, ki ni prizanašalo niti šibkejšim in celo otrokom ter novorojenčkom ne. S pomnjenjem in negovanjem spomina na vse, ki so gradili lepši svet, bomo dosegli, da se okrutnosti, ki smo jim bili priča med drugo svetovno vojno, ne bodo več ponovile.

Cenjeni vsi zbrani,

veseli me, da je Slovenija skupaj s Hrvaško pristopila k obnovi spominskega parka in vojnega grobišča Kampor. Obe državi sta tako dokazali, da se zavedata, kako boleči in škodljivi so bili ti dogodki naše skupne zgodovine. Zato se želim najprej zahvaliti slovenskemu obrambnemu ministrstvu, ki je podalo pobudo za obnovo ter se pri njej tudi izdatno angažiralo. Poleg tega pa tudi drugim slovenskim in hrvaškim pristojnim organom ter lokalni skupnosti Rab za učinkovito izpeljavo potrebnih postopkov. Hvala lepa tudi predstavnikom protifašističnih in narodnoosvobodilnih združenj Slovenije, Hrvaške in Italije ter vsem zbranim, ki skrbite za ohranjanje spomina na žrtve vojnega nasilja in narodnoosvobodilnega boja ter širjenje vrednot domoljubja, nasprotovanja fašizmu in nacizmu ter spoštovanja človekovih pravic.

Iskreno si želim, da bo obnovljeni spominski park in celotno območje postalo mesto spokojnosti, tolažbe ter srečevanja preživelih, sorodnikov in potomcev internirancev - predvsem pa mesto srečevanja vseh dobro mislečih in svobodomiselnih ljudi. Naj bo to simbol vztrajnosti, trdnosti, strpnosti in upornosti duha ter ljubezni do sočloveka. Zato je prav, da danes slišimo besede ljudi, ki so vse to doživljali. V letos izdani knjigi Užaljeno maščevanje so me ganila naslednja pričevanja:

"Za kosilo se je neprenehoma ponavljalo: za vsakega deset, dvanajst makarončkov ali žlica riža, potem smo pa čakali na tisto božanstvo. Na Rabu je bil majhen hlebček kruha božanstvo, bil je bog. Tega smo bolj častili kot vse naše bogove in svetnike. Za hlebček, ki bi si ga upal kdo ukrasti, bi se ubijalo".

"Nepopisno lakoto so trpeli predvsem otroci, ki so na koncu planili v kotel in z rokami vsega počistili, polizali in pojedli, da je bil povsem čist. Enkrat sem gledala, kako so otroci v latrini zbirali odpadke in med človeškimi iztrebki ven vlekli olupke od bučk in jih jedli. Grozno."

"Prvi znanilci epidemije smrti so bili majhni otroci in starci. Prvi so odšli dojenčki, ki so v taborišče prišli z materami, za njimi pa tisti, ki so se tam rodili. Kako ne – matere so nekaj dni po prihodu izgubile mleko. Večina teh, ki so tam rodile, niso niti enkrat podojile svojih otrok. Taboriščne oblasti jim niso dale nobene hrane in obleke za dojenčke, zato so jih pri življenju skušale ohraniti z neokusno vodo, ki so jo dobile za kosilo ali večerjo".

Poštovani, ne dopustimo da se to ikada zaboravi! Slava im!

Signore e signori, non permettiamo che vengano dimenticati! Gloria a loro!

Spoštovani, ne dovolimo, da bo to kadarkoli pozabljeno! Slava jim!